

DE STAKING VAN DE OOSTENDSE SPELBEDIENDEN IN 1957

Een voetnoot in de sociale geschiedenis van ons land!

door Lionel DEWULF

SOCIALE DISCRIMINATIES EN GENDERONGELIJKHEDEN

In de jaren vijftig van vorige eeuw heersten er, inzake arbeidsverhoudingen en personele relaties, ernstige sociale wantoestanden en manifeste onrechtvaardigheden, tot de wetgever ingreep en dwingende rechtsregels uitvaardigde.

Enkele voorbeelden kunnen dit illustreren. Tot voorbij midden vorige eeuw mochten in het vrij katholiek onderwijs vrouwelijke leerkrachten niet gehuwd zijn. In sommige bedrijven was dit ook het geval: herinner u de "mamzels" of verkoopsters in de Oostendse Coöperatieve S.E.O., die bij een huwelijk gedwongen werden tot een ontslag, althans tot in 1963.

Maar ook onder de zelfstandigen was er discriminatie: een gehuwde vrouw mocht geen handel drijven zonder toestemming van haar echtgenoot en de inschrijving in het handelsregister (van haar commerciële activiteit) stond geboekt onder beider naam.

De vrouw was in de geest van de oude wetgever maar een ondergeschikt persoon, die dezelfde bescherming en bijstand nodig had als een minderjarige. Zo stond bijvoorbeeld in het vroegere trouwboekje dat zij "aan haar man gehoorzaamheid verschuldigd is". Die oude wetgeving dateerde overigens van 1804 (Code civil van Napoleon).

Hieraan kwam er pas een einde door een wijziging van het burgerlijk wetboek in 1958.

De principiële gelijkheid van man en vrouw in het huwelijk werd namelijk afgekondigd bij de wet van 30 april 1958 inzake wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten.

De rechten die de vrouw verloor door haar huwelijk, kreeg ze terug wat haar persoon betreft.

In theorie is de vrouw dus ontvoegd sedert 1958. In de praktijk evenwel bleef ze op het vlak van geld en goederen afhankelijk van haar man. Zo was een vrouw, gehuwd zonder huwelijkscontract of met een contract met één of andere vorm van gemeenschap, volledig onbevoegd om de rechten die ze verkregen had sedert 1958 effectief uit te oefenen. Ze bleef dus in de praktijk volledig handelingsonbekwaam. Zo moest ze nog steeds toestemming vragen aan haar man om een erfenis te aanvaarden, om een huis te verkopen dat haar persoonlijk eigendom was, enz.

Onder de regering Tindemans - De Clercq (1974-1977) met Herman Vanderpoorten (PVV) op Justitie werd de wet van 14 juli 1976 goedgekeurd (enkele maanden na het verstrijken van het Jaar van de Vrouw). Door deze wet "betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten en de huwelijksvermogenstelsels" worden vrouw en man gelijk voor de wet, ook in de praktijk. De vrouw beschikt nu over gelijke rechten en plichten als haar man, evenals over dezelfde bevoegdheden. Geleidelijk aan zouden vrouwen toegelaten worden tot het ambt van postbode, politieagent, militair, buschauffeur en treinconducteur.

Van vrouwelijke spelbedienden was tot in de vorige kwarteeuw evenmin sprake. Mannelijke spelbedienden (of croupiers) in het Oostendse Kursaal presteerden 12 tot 14 uur per dag, moesten steeds paraat staan (oproepcontracten), en hun vakantie, vakantiegeld en opzegvergoeding hingen af van de goodwill van de uitbater. Even schrijnend was het feit dat arbeidsovereenkomsten tussen prostituees en hun pooier als nietig werden beschouwd en eerstgenoemden zich in een rechteloze toestand bevonden, wat hun statuut betrof.

Le croupier au service d'un exploitant de jeux de hasard n'a pas d'action en justice à l'égard de son employeur, le contrat d'emploi ayant une cause illicite.

De croupier, in dienst van een uitbater van een kansspel, kan geen rechtsvordering inroepen tegenover zijn werkgever, daar het bediendenkontraakt een ongeoorloofde oorzaak heeft.

Aangezien de getuige door aanlegger opgeroepen namelijk verklaart dat, volgens een brief die hem getoond werd, aanlegger de bediening van « croupier » zou moeten waarnemen bij een « roulette » spel, uitgbaat in de kursaal te Middelkerke.

Aangezien vooraleer na te gaan indien deze verklaring alsmede andere door dezelfde getuige afgelegd als bewijs kunnen gelden der feiten waarvan spraak in ons tusschenvonniss, door den Raad dient onderzocht te worden indien het bediendenkontraakt door aanlegger ingeroepen, geldig of wettig is.

Dat verweerders immers thans opwerpen dat gemeld bediendenkontraakt wegens ongeoorloofde oorzaak niet burgerlijk beschouwd kan worden.

Aangezien het « roulette » spel bij hetwelk aanlegger zijne bediening van croupier moest waarnemen een kansspel is en dus onder toepassing valt van artikels 6, 1131, 1133, en 1965 van het burgerlijk wetboek.

Aangezien bijgevolg de verbintenissen aangaan voor de inrichting en uitbating van dergelijk spel en wel namelijk de bedienden of werk kontrakten ter gelegenheid dezer inrichting of uitbating aangaan een ongeoorloofde oorzaak hebben, geen rechterlijke uitwerksels kunnen hebben en niet mogen ingeroepen worden voor de rechtbanken.

Dat dit principieel geldt zoowel voor de bedienden of werklieden die een vast loon ontvangen als voor deze die een procent op de winsten ontvangen, daar hun loon in alle geval de tegenwaarde is hunner werkzaamheden, en zij door deze werkzaamheden, rechtstreeks aan de uitbating van het kwestieus spel deelnemen. (J. P. Fléron, 6 februari 1901 - P. P. 1902, 151 - Civ. Liège, 18 décembre 1901 - P. P. 1902, 440 - Com. Liège, 8 februari 1937 - Rép. Prat. Droit Belge « verbo » Jeu et Pari en matière civile, n° 113 en 114 - Rec. Gén. jurisprudence belge - J. F. Cambier - verbo - obligations, cause illicite et immorale - changeur de salle de jeux.)

Aangezien de exceptie van ongeoorloofde oorzaak door verweerders opgeworpen moet aangenomen worden en den eisch door aanlegger gevormd in alle geval als niet gegrond voorkomt.

Om deze redenen :

De Raad, alle verdere of tegenstrijdige beslitselen verwerpende verklaart den eisch noch ontvankelijk noch gegrond, wijst aanlegger ervan af en veroordeelt hem tot de gedingskosten.

Jurisprudentie 3

GROEIENDE ONTEVREDENHEID BIJ DE OOSTENDSE SPELBEDIENDEN

Roger De Ramée, een ingenieur uit Mechelen, was de eerste concessionaris van het heropgebouwde Kursaal dat op 20 juni 1953 officieel geopend werd, juist 101 jaar nadat het eerste Kursaal te Oostende was gebouwd. De huidige bouwmeester was Leo Stijnen. Voordien was, na de tweede wereldoorlog, een voorlopig Casino ingericht in het gebouw "Chez Pan" op de hoek van de Schouwburg en uitgebaat door G. Nellens die tevens concessionaris was van de Casino's te Knokke en Chaudfontaine.

De Ramée verkreeg op 1 juli 1952 al de concessie over de Schouwburg en dit voor een periode van 12 jaar, maar hij was meer geïnteresseerd in de uitbating van het Casino zodat de programmatie van de Schouwburg (doelbewust?) te wensen overliet.

Op verzoek van De Ramée werd de hem toevertrouwde concessie overgedragen aan de nv Algemene Maatschappij Beheerster van het Casino-Kursaal van Oostende (AMBCKO) waarvan hij de afgevaardigde directeur-generaal was. (What is in a name?). De leden van de beheerraad waren nagenoeg allemaal familieleden. Toch kwam het met enkelen van hen tot een conflict i.v.m. een overdracht van aandelen. Maar ook met het stadsbestuur en zijn eigen personeel liep het aanvankelijk niet van een leien dakje. (2).

In De Zeewacht van 1 maart 1957 wordt voor het eerst in de pers en dus voor het grote publiek, gewag gemaakt van moeilijkheden tussen het personeel van het Kursaal en de uitbater, de heer Roger De Ramée. (Volgens het woordenboek Van Dale is Kursaal zowel mannelijk als onzijdig en we gebruiken in dit artikel beide toepasselijke lidwoorden door elkaar).

De drie representatieve vakbonden hadden een vijftal eisen die ogenschijnlijk redelijk waren:

- 1) instelling van een syndicale delegatie en statuut
- 2) opmaken van een reglement van inwendige orde in de speelzaal
- 3) invoeren van barema en classificatie onder bedienden waaronder de "part-égale".
- 4) geen deelname van het secretariaat in het drinkgeld
- 5) controle op de verdeling van het drinkgeld.

Naast het ontbreken van een syndicale delegatie, waren het gebrek aan controle en de onbillijke verdeling van de "cagnotte" (de pot met drinkgeld) de voornaamste discussiepunten. De Kursaaldirectie liet geen enkele werkelijke controle van deze cagnotte toe, laat staan de geëiste verdeling of "part-égale". Syndicaten waren volgens de uitbater overbodig.

Wat is "part-égale"? In elke speelzaal bestond een "cagnotte" d.w.z. het totaal van alle drinkgeld dat door de spelers aan het personeel gegeven wordt. De traditie is dat van dit drinkgeld dat aan het personeel gegeven is, 40 procent bij de uitbater terecht komt, terwijl de overige 60 procent verdeeld wordt onder het personeel. Nu eisen de spelbedienden dat die 60 ten honderd onder alle spelbedienden gelijk zou worden verdeeld.

Door de controle (en herverdeling) van de cagnotte zijn ze ook van oordeel dat dit zou toelaten enkele bedienden meer in het werk te stellen en de prestaties van het personeel te verlichten. Men mag immers niet vergeten dat het geen sinecure is 's nachts in een speelzaal te werken en gedurende uren met gespannen geest het spel te volgen. Want op drukke dagen wordt soms 12 tot 14 uur gewerkt, alleen onderbroken door korte schafttijden, om 8 uur later terug de dienst te hernemen. Van spelautomaten in "Las Vegas stijl" of van online gokken, zoals vandaag, was nog geen sprake.

De geëiste verdeling van de part-égale was van toepassing in het Casino van Namen, en ook in alle casino's van Duitsland. Dat betekent niet dat alle spelbedienden gelijke verdiensten moeten hebben en de vakbonden erkennen dat er een verschil in verantwoordelijkheid bestaat tussen een directeur, inspecteur en een gewone bediende, een onderscheid welke een loonsverschil rechtvaardigt. Doch dit moet volgens de spelbedienden vastgelegd worden in een vast loon dat iedere bediende ontvangt en niet door een ongelijke (lees: willekeurige) verdeling van het drinkgeld.

Bovendien zijn de spelbedienden van oordeel dat het secretariaatspersoneel moet worden uitgesloten van de verdeling van de 60 ten honderd. Dit zijn natuurlijk twee punten waarover een leek in het spelbedrijf moeilijk over kan discussiëren. Niemand zal echter durven de redelijkheid betwisten van de eis van controle op de "cagnotte" en de proportioneel verantwoorde verdeling ervan.

GEMISTE KANSEN VOOR EEN DIALOOG EN OPLOSSING

De sociale collectieve verhoudingen in het Casino geraakten uiteindelijk verziekt ten gevolge van een onverzettelijke en weinig diplomatische uitbater en - volgens sommigen – ook van een opbod tussen syndicaten. De liberale vakbond had de grootste aanhang, het ACV had de minst aangesloten. Het ABVV speelde stokebrand, want volgend jaar waren het gemeenteraadsverkiezingen en de socialisten wilden zich maar al te graag als oppositiepartij profileren, na de kater van de verkiezingsuitslag en mislukte onderhandelingen van oktober 1952. De liberaal Adolf Van Glabbeke was sedert 1953 burgemeester in een coalitie met de CVP nadat hij de socialisten gedumpte had, niettegenstaande een voorakkoord met deze laatste (3).

Er kwam een talrijk en gevarieerd publiek naar het (nieuwe) Kursaal en zowel voorstellingen als de speelzaal konden op veel bijval rekenen vanuit heel het land. De spelbedienden hadden een zeer goede reputatie. Sommigen hadden een internationale carrière achter de rug. De kwaliteiten van het "vakmanschap" van spelbediende waren toen: présence, goed kunnen rekenen, meertaligheid en hoffelijkheid. Een croupier verdiende goed zijn boterham, vaak ten koste van familiaal leven, en met een arbeidsregeling die niet te benijden was.

Eigenlijk liep het al van in het begin de verkeerde kant op. Volgens art. 22 van de concessie-overeenkomst met de stad moet de uitbater de syndicale delegatie erkennen in alle zaken die het personeel aangaan. Vijf jaar later is nog niets gerealiseerd!

De betrekkingen met het stadsbestuur liepen, zoals gezegd, verre van gesmeerd. De concessionaris Roger De Ramée, de opvolger van G. Nellens, kreeg het herhaaldelijk aan de stok met burgemeester Adolf Van Glabbeke. In het begin gebeurden er ludieke zaken zoals wanneer eens brandweerlieden op burgemeesterlijk bevel panelen moesten wegnemen van het Kursaal en daar zelf nat bespoten werden. Maar toen later de staking met de croupiers uitbrak, sloeg dit eerder over naar tragischer taferelen. Er kwam daarbij dat diezelfde Van Glabbeke ook nationaal voorzitter was van de liberale vakbond. De Ramée heeft steeds de burgemeester verweten niet genoeg gedaan te hebben om het sluimerend conflict in de kiem te smoren.

Op zaterdag 8 maart 1957 ging het beroemde en bijwijlen beruchte Bal du Rat Mort door in het Kursaal. Voor het bal verwachtte men niet minder dan 6000 deelnemers, maar het werden er uiteindelijk 7200! Zoals de pers schreef was Oostende op die dag inderdaad "vergeven van de ratten". Vooraf waren burgemeester Van Glabbeke en Roger De Ramée als nieuwe ridders opgenomen in de Hoge Raad van het Ridderschap van de Rat Mort dat toen werd gesticht door Schepen Maurice Quaghebeur sr. Het viel de aanwezigen op dat de begroeting tussen Van Glabbeke en De Ramée allesbehalve amicaal was...

De spelbedienden hadden zich "koest" gehouden, ofschoon er spanningen waren, maar ze geloofden nog in overleg. Op 22 februari 1957 was er tussen de vakbonden en de kursaaldirectie een modus vivendi ontstaan. Er zou een syndicale delegatie verkozen worden die binnen een korte termijn over de andere geschilpunten zou onderhandelen. 70 procent van de spelbedienden ging akkoord. Ze vonden wel dat van de directie een concreet gebaar moest komen, want intentieverklaringen volstonden niet meer om de gemoederen te bedaren.

Omdat niets bewoog, zouden de spelbedienden naar buiten treden, maar op waardige wijze: op maandag 18 maart hielden zij een stilzwijgende betoging in Oostende, in burger, eindigend langs de Zeedijk met ontbinding aan het Casino. (zie foto).

HET CONFLICT ESCALEERT MET STAKING ALS GEVOLG

De Casinobaas was natuurlijk van dit initiatief op de hoogte en hij had kennelijk zijn reactie goed voorbereid. Hij beschouwde de stille betoging, die als een (vreedzame) waarschuwing bedoeld was, als een regelrechte intimidatie.

Op dezelfde maandag 18 maart ontvingen een twintigtal spelbedienden in hun brievenbus een schrijven als volgt opgesteld :

"De directie van de private kring van de Kursaal van Oostende waar u werkzaam bent, meldt u het volgende: vanaf morgen 19 dezer zal worden overgegaan tot de hergroepering der equipes. Gezien de nieuwe rol die hieruit zal volgen, dient u zich niet aan te bieden in tegenstelling met hetgeen werd aangekondigd. Verdere mededelingen zullen u op dezelfde wijze verder worden bekend gemaakt. De directie."

Dit rondschrijven was vergezeld van een briefje bestemd voor de Werklozendienst (in de volksmond: den dop), waarop aangetekend werd dat de betrokkene gedeeltelijk werkloos was wegens "reorganisatie van de dienst en de hergroepering der equipes." Hierin meenden de betrokken personen het bewijs te vinden dat zij hun "bon" gekregen hadden en onmiddellijk werden alle vakgenoten en ook de syndicale leiders van het ACV, de LVB en het ABVV opgeroepen en verklaarden zich ruim 50 andere spelbedienden – dus met de zogenaamd ontslagenen samen 71 man – solidair en besloten tot het uitroepen van de staking. Dat betekende dat, op een effectief van 94 man, er 71 het bijltje bij zouden neerleggen, of meer dan twee derden.

Inmiddels had de directie (de dag voordien) een andere circulaire klaargemaakt en verspreid voor sommige "niet ontslagenen" die zouden moeten in de bres springen om de dienst te verzekeren in afwachting dat de ploegen zouden hervormd worden .Dit schrijven luidde als volgt:

"Vanaf morgen 18 dezer zal worden overgegaan tot de hergroepering der equipes. U dient dus morgen te werken .Gelieve u thans gereed te houden vanaf 12u30 's middags. Een autocar zal u thuis komen afhalen tussen 12u30 en 13u45. In de Kursaal zal u eten en drinken worden bezorgd. Na uw werken te hebben beëindigd, zult u op dezelfde wijze naar huis gevoerd worden. De direktie".

En de autobussen circuleerden. Vier opgeroepen weigerden aan het bevel gevolg te geven en werden op staande voet ontslagen door De Ramée. Dit laatste was de druppel die de beker deed overlopen en de staking werd gedeputeerd en goedgekeurd door de syndicale leiders. Zoals gezegd waren 71 man bereid, terwijl er 23, merendeels van het kader, de dienst verder trachtten te verzekeren. Te noteren valt dat van de vier ontslagenen er twee ,weliswaar niet erkende, syndicale afgevaardigden waren van de liberale vakbond.

's Avonds gaven de vakbondleiders een persconferentie: de staking werd erkend, ondermeer omdat de uitbater, in strijd met de concessie-overeenkomst, geen syndicale delegatie, verkozen door de leden, wou aanvaarden.

Op zijn beurt ontmoette De Ramée de pers en hij hield staande dat de spelbedienden geen reden tot klagen hadden met 14.000 frank per maand, vooral omdat, volgens hem, velen nog niet bekwaam zouden zijn om timmerman of garçon te spelen (sic). Die laatste uitspraak zou hem achtervolgen, want om de staking te breken deed hij precies beroep op alwie bereid was om de stiel van croupier te leren. En bij de kandidaten waren veel mensen uit de horeca, maar ook zelfstandigen, middenstanders, zoals kappers, schoenmakers en...timmerlui.

OOSTENDSE SPELBEDIENDEN KRIJGEN STEUN VAN COLLEGA'S UIT HELE LAND

De staking was begonnen, met elke dag hetzelfde scenario met onvermoede nevenverschijnselen. Toen de "vrijwilligers" aankwamen, werden ze onthaald op een huil- en fluitconcert. Eens stond De Ramée uitdagend tegenover de stakers en zelfverzekerd de werkwilligen op te wachten. Er kwam dan getrek en gedrum bij te pas en een lid van de directie haalde zelfs een revolver te voorschijn. Het bleek om de broer van de concessionaris te gaan.

Het dagelijks fluitjesconcert was vooral 's avonds te horen tot in het centrum van 't stad en veel kijklustigen kwamen de show gade slaan. De autocar werd vervangen door kleine busjes die vertrokken en aankwamen onder de hoede van 16 gewapende mannen.. En de mannen van de orde waren er dikwijls in grote getale, zodat men bijna zou denken dat er voor iedere staker een politieman tegenwoordig was.

Een cynische grappenmaker merkte op dat het Kursaal nu niet door carnaval vierende ratten, maar door staking brekende ratten werd bezocht...

De staking haalde in de bioscopen het filmjournaal van de week, en was ook het voorwerp van veel "klaps aan de kaaie" en voer voor de lokale pers. De Zeewacht was aanvankelijk neutraal in zijn berichtgeving, maar geleidelijk kreeg het blad meer begrip voor het standpunt van het Kursaal, omdat de programmatie en de lokale economie er ook begonnen onder te leiden. De voorstellingen, de restaurants en hotels kregen minder belangstelling, wat ook te begrijpen was.

De Kustbode, lijfblad van de liberalen, berichtte uitvoerig over de staking. Syndicaal vrijgestelde (en latere gemeenteraadslid) Elza Vandenberghe nam het op voor de stakers die vochten voor een rechtvaardige zaak. Haar broer Pros was de verantwoordelijke uitgever van Het Nieuwsblad van de Kust maar ook aartsvijand van Van Glabbeke. Zijn weekblad verdedigde De Ramée en laakte de burgemeester die, als hoofd van de politie, veel te passief was tegen de zogenaamde onrust stokende stakers.

Overigens verscheen in Het Nieuwsblad van de Kust extra publiciteit voor het Kursaal.

Op 28 maart 1957 blokletterde Het Nieuwsblad van de kust: *"Waar blijft de liefde van Van Glabbeke voor Oostende?"* En waar of niet waar, Pros Vandenberghe schimpte er op los: *"Uit welingelichte bron vernamen we ten andere dat de politie opdracht gekregen had zich niet met de staking te moeien en bijgevolg alles moet laten gebeuren, zodat de stakers vrij spel kregen. Op een opmerking in het Schepencollege gemaakt, waaruit bleek dat de meerderheid der liberale syndicalisten tegen de staking was, zou Van Glabbeke geantwoord hebben dat zulks over het hoofd gezien moest worden, uit solidariteit met andere stakers. En dat noemt men de rol van de burgemeester!..."*

Adolf Van Glabbeke was nochtans een zeer populaire burgemeester en was Kamerlid sedert 1936 en één van de meest invloedrijke liberalen in het naoorlogse België. Hij was steeds rechtstreeks verkozen en zorgde voor een tweede Kamerzetel in West-Vlaanderen voor de toen nog kleine liberale partij. Tot 2003 werden de Kamerleden nog verkozen op kieslijsten per arrondissementen en niet per provincie. Na zijn dood in 1959 behaalde de partij bij de

parlementsverkiezingen van 1961 geen enkele zetel meer in West-Vlaanderen! Hij was tussen 1945 en 1958 vijf maal minister. In zijn boek "De keien van de Wetstraat" wijdt politiek journalist Hugo De Ridder niet minder dan negen bladzijden aan deze uitzonderlijke Oostendse politicus. (4)

Zoals gezegd was Van Glabbeke in die tijd ook nationaal voorzitter van de liberale vakbond en zou de stakers geen strobreed in de weg leggen.

Op donderdag 28 maart had een nationale betoging plaats in Oostende waarvan dagblad Het Volk 's anderendaags volgend verslag gaf:

"STAKERS IN SMOKING DEFILEERDEN TE OOSTENDE. DE SPELBEDIENDEN VAN DE KURSAAL:

Voor gelijke verdeling van het drinkgeld en de erkenning van de syndicale delegatie.

Oostende heeft gisteren werkelijk een wereldpremière beleefd: een stakersbetoging in smoking. De kursaalconcessionaris had zich enkele dagen geleden smalend uitgelaten over de staking van zijn spelbedienden en spottend gezegd dat een betoging door de stakers in smoking een "wereldpremière" zou zijn. Doch de stakers beroemden er zich op een wereldpremière te kunnen op touw zetten en allen defileerden gisteren door de voornaamste straten van de stad in hun werkpakje: de smoking.

De stoet werd voorafgegaan door een sterke politiemacht – per auto en per motor – en werd eveneens gevolgd en besloten door een bataljon politie-agenten. Aan de Kursaal was er eveneens een zeer sterke ordedienst doch gans de betoging verliep in goede orde.

Met een muzikje voorop trokken de stakers met verscheidene spandoeken, door de straten, gevolgd door een sterke afvaardiging der spelbedienden van de Casino's van Blankenberge, Spa, Namen en Middelkerke, alsmede van een groep echtgenoten van de stakers.

Toen de Kursaal in zicht kwam, werd een fluitjesconcert aangegeven dat horen en zien verging. Op zeker ogenblik begonnen de stakers scanderend te roepen: "Weg met Kadar". Op verscheidene plaatsen op de doortocht en vooral aan de Kursaal – waar men op relletjes hoopte - stond een grote menigte opeengepakt.

Tot slot van de tocht werd in ciné NOVA aan de Stockholmstraat een korte bijeenkomst belegd waarop de afgevaardigden der drie vakbonden alsmede woordvoerders van het personeel der casino's van Namen, Spa en Blankenberge het woord voerden. De stakers hernieuwden op luidruchtige wijze hun voornemen de staking onverminderd voort te zetten, tot hun belangrijkste eisen ingewilligd zijn: nl. de "part-égale" (gelijke verdeling van het drinkgeld) en de erkenning van de syndicale delegatie."

Kadar was de bijnaam welke de concessionaris gekregen heeft, een verwijzing naar de zogenoemde eerste minister van de marionettenregering in Hongarije na de inval van de Russen in Hongarije in 1956. Het Hongaarse volk leed onder de dictatuur van Janos Kadar.

De verschillende spandoeken die werden megedragen luiden als volgt :

- De Oostendse spelbedienden staken voor hun recht.
- Gelijke verdeling van het drinkgeld
- Erkenning van de gekozen syndicale delegatie
- U bent mijn beste medewerkers: De Ramée op 31.12.1956
- Ze zijn niet waard garçon of timmerman te zijn (De Ramée op 18.03.1957 aan reporter Kustblad)
- Collègues d' Ostende les Spadois sont à vos côtés
- Ce que vous reclamez à Ostende, nous l'avons réalisé à Namur sans dommage pour le Casino
- Blankenbergse spelbedienden zijn solidair met hun Oostendse collega's
- Wij vrouwen staan naast onze mannen in hun rechtvaardige strijd.

De betoging kreeg een grote weerklank en versterkte het zelfvertrouwen van de stakers. Maar op het werkterrein veranderde er niets.

Nationale betoging

GEMENGDE GEVOELENS BIJ STAKERS, SPELERS EN OOSTENDSE MIDDENSTAND

In de (liberale) De Kustbode van 4 april lezen wij dat de stakers nog steeds van een goed moreel getuigen. Buiten het dagelijkse fluitconcert, zorgen ze soms voor een vrolijke noot, en komen ze telkens weer met iets nieuws voor de pinnen, zoals met die gevaarlijk uitziende doos die tenslotte ledig bleek. Ook de echtgenoten komen soms hun steun betuigen. Naar verluidt betalen de syndicaten 100 frank stakersgeld per dag.

De reactie der spelers is niet vijandig. Hetzelfde blad schrijft dat spelers die terugkwamen uit de speelzaal het drinkgeld aan de stakers gaven, wat toch als een uiting van sympathie kan aanzien worden. Die sympathie is begrijpelijk als men weet dat spelers erop staan met goede bedienden aan tafel te zitten en dit zijn gewis de stakers.

De aspirant- of gelegenheidsroupiers die opgehaald werden, zullen - volgens het blad - zeker nooit de stakenden kunnen vervangen. Bij deze laatsten zijn er met 20, 30 en meer jaren dienst en die gerust specialisten in het vak mogen genoemd worden, bij wie de spelers hun spel of systeem kunnen uitvoeren. Een goede spelbediende moet immers fysionist zijn, want spelers zijn prikkelbare mensen en het zijn de bedienden die met hen moeten weten om te gaan, in het belang van de zaak, want anders verloopt de clientèle.

Dat het nu niet overloopt van cliënten zal men best begrijpen. Zo komen er 's zondags minder spelers opdagen dan de zaterdag, terwijl de andere casino's konden vaststellen dat het bij hen drukker was dan gewoonlijk. Het is trouwens ook begrijpelijk dat bezoekers niet graag in een oord van plezier en ontspanning binnen zitten waar stakers, politie en rijkswacht aan de deur staan.

Het is niet alleen voor de speelzaal dat men heeft kunnen vaststellen dat er minder clientèle was, maar ook de "gastronomische ronde" blijkt zaterdag veel minder klanten te hebben, waar hiervoor meestal plaatsen te kort zijn. Erger is dat ook de hoteliers en restaurateurs en dus ook de winkeliers en andere middenstanders getroffen zullen worden. Indien de staking aanhoudt dan zal dit ook een nadelige invloed hebben op het Paasverlof.

De Kustbode hoopt dat alles er op moet gezet worden opdat dit sociaal conflict een goed verloop zou krijgen, en dat de bevoegde instanties ingrijpen voor zoveel dit mogelijk is.

VERSCHILLENDE POGINGEN TOT VERZOENING

De (socialistische) minister van Arbeid en Sociale Voorzorg, de heer L.E. Troclet, stelde een bemiddelaar aan: Urbain Deprez, de latere professor Arbeidsrecht aan de R.U.Gent en kabinetschef van Minister Louis Major, en nog later, eerste voorzitter van het Arbeidshof te Brussel.

Een eerste verzoeningsvergadering op vrijdag 5 april was mislukt. De Ramée neemt het nog steeds kwalijk dat het fluitjesconcert doorgaat en dat burgemeester Van Glabbeke dit niet verbiedt alsook geen samscholingsverbod uitvaardigt. De concessionaris voelde zich kennelijk gesterkt door een uitspraak van BSP-gemeenteraadslid en volksvertegenwoordiger, Roger De Kinder, die – volgens De Zeewacht - zou verklaard hebben dat "*de huidige uitbater de beste is die wij ooit hebben gehad*"(sic). Het blad merkte ook op dat De Kinder meerdere keren gezien werd in de speelzaal in gezelschap van De Ramée.

De Kustbode van 12 april 1957 noteert dat de vierde stakingsweek bezig is en dat twee nieuwe verzoeningspogingen van de sociale bemiddelaar andermaal mislukten.

Ondertussen ontvingen de stakende spelbedienden nog een check van achterstallig loon. Op deze check stond echter vermeld "definitieve afrekening wegens contractbreuk".

De rechthebbenden tekenden echter "onder voorbehoud", maar de bank weigerde uit te keren om reden dat een check...niet voor briefwisseling mag dienen.

Dit zijn een van de vele incidenten die niet bevordelijk waren voor dialoog en dus gooide De Ramée het over een andere boeg. Op dinsdag 9 april ontvingen de stakers nog een schrijven van de concessionaris waarin elkeen verzocht werd terug dienst te nemen (alsof er geen vuiltje aan de lucht was?!). Aan deze "uitnodiging" werd geen enkel gevolg gegeven.

Uiteindelijk is ook de vierde verzoeningsvergadering onder voorzitterschap van genoemde U. Deprez op woensdag 17 april afgesprongen op de eerste eis van een representatieve gekozen syndicale afvaardiging. De Ramée wilde absoluut afgevaardigden binnenloodsen die gedurende gans de staking hadden gewerkt. Voorzitter en sociaal bemiddelaar Deprez besloot wijselijk geen nieuwe poging meer te ondernemen. De impasse was nu totaal...

De vakbonden van hun kant wilden toch een oplossing forceren voor Paaszondag (21 april) en stelden voor dat het Schepencollege alle partijen zou bijeenroepen met het oog op het uittekenen van de krijtlijnen waarbinnen onderhandelingen mogelijk zouden zijn.

In de namiddag van Goede Vrijdag 19 april werd een vergadering belegd in het stadhuis. Benevens de heer De Ramée en de vakbondssecretarissen waren ook aanwezig: het schepencollege bestaande uit de heren Van Glabbeke, Quaghebeur (liberalen), Piers, Van Caillie, Dehouck (CVP) en de politiecommissaris. Schepen E. Vroome die meer en meer een eigen (liberale en dissidente) koers zou varen, was afwezig.

Een verholgen De Ramée richtte zich tot de burgemeester en zegde dat hij als hoofd van de politie zijn verantwoordelijkheid niet nam. Volgens klager deed de politie niet wat zij zou kunnen doen. Een ontstemde Van Glabbeke heeft dan ook gretig van de vinnige woorden van de Kursaaluitbater

gebruik gemaakt om uit te roepen: *"Als de politie tot niets dient, dan trek ik ze terug en de Rijkswacht moet maar het overige doen!"*. De burgemeester was, samen met de politiecommissaris, ook kwaad weggelopen van de namiddagvergadering, noteerde De Zeewacht van 26 april 1957.

Maar de overige aanwezigen besloten toch de vergadering verder te zetten onder het voorzitterschap van schepen Van Caillie, nadat schepen Quaghebeur voor de eer bedankt had. Het bleek weldra dat beide partijen goed gestemd waren om tot een overeenkomst te komen en zo werd besloten dat nog dezelfde vrijdagavond een vergadering zou doorgaan in het huis van de heer schepen Van Caillie, alwaar een protocol van overeenkomst zou afgesloten worden, met het doel dat al de stakers hun vroegere post zouden hervatten.

Schepen Van Caillie, beroepshalve notaris en dus vaak ook bemiddelaar, was duidelijk in zijn element en kreeg voor zijn optreden van beide partijen felicitaties voor zijn geduld, diplomatie, dossierkennis maar vooral overredingskracht. Tegen middernacht werd een akkoord bereikt en ondertekend. Handjes werden geschud, De Ramée trok naar het Kursaal en de vakbonden zouden hun troepen nog dezelfde avond, of beter nacht, raadplegen.

Met Van Glabbeke en De Remée

De Rijkswacht houdt een oogje in het zeil

Busje met vrijwilligers onder politie begeleiding

Fluitende stakers

Betogende vrouwen van stakers

Stille betoging

HET GOEDE VRIJDAG AKKOORD

De voornaamste bepalingen van het akkoord kunnen, volgens De Zeewacht van 26 april, als volgt samengevat worden:

1) Syndicale delegatie

Waar de vorige onderhandelingen van woensdag 17/4 afgesprongen waren op de niet-aanvaarding door de heer De Ramée van de bestaande syndicale delegatie welke op 22 februari verkozen werd, was hij thans bereid deze wel te aanvaarden en door haar de verdeling van het drinkgeld te laten controleren.

2) Sociale wetgeving

De concessionaris van de Kursaal is van oordeel dat de sociale wetgeving, die voor gans het land geldt, niet van toepassing is voor de Kursaal, omdat speelzalen eigenlijk buiten de wet staan (sic). De vakbonden van hun kant verklaren dat de heer De Ramée de sociale wetgeving (gewaarborgd ziekteloon, vakantiegeld, enz) wel degelijk moet toepassen, temeer nog dat hij bij art. 22 van het Concessiecontract met de stad, zich ertoe verplicht heeft de bestaande sociale wetgeving toe te passen in haar geheel.

Beide partijen blijven terzake op hun standpunt. Doch de heer De Ramée verklaarde zich bij de overeenkomst van vrijdagnacht bereid tot volgende modaliteiten: Voortaan zal hij 2 % op het volle loon betalen voor het dubbel betaald verlof. (Maar de 12 gewone verlofdagen en de vergoeding der eerste dertig ziekte-dagen worden verder betaald uit de "cagnotte" (drinkgeld), dus door de bedienden zelf!).

De heer De Ramée was bereid een opzegtermijn te aanvaarden en toe te passen (wat in andere bedrijven de normaalste zaak was tenzij bij ontslag om dringende redenen).

3) Verdeling drinkgeld

De aanvankelijke eisen van de spelbedienden waren gelijke verdeling van het drinkgeld (part-égale) alsmede uitsluiting van het secretariaatspersoneel bij deze verdeling.

Naderhand hadden zij zich ertoe bereid verklaard hun eis terzake in te perken, in die zin dat aan het secretariaatspersoneel een vast aandeel van 3 en één vierde part zou toegewezen worden en dat een soort herverdeling van de parten zou plaats hebben.

Die herverdeling kwam hierop neer dat aan het kaderpersoneel 15 parten zouden ontnomen worden om verdeeld te worden onder gans het personeel. Bij de overeenkomst van vrijdagnacht was de heer De Ramée bereid slecht 4 parten te ontnemen aan het kaderpersoneel.

De aanwezigen waren overtuigd dat men met deze overeenkomst veel verder stond dan vroeger en dat de basis werd gelegd voor verdere, hopelijk niet meer verziekte, besprekingen,

DE NACHT VAN DE WAARHEID

Zoals gezegd trossen de mensen van de vakbond hun leden op en een nachtelijke vergadering ging door. Het werd echter een woelige vergadering want de bedienden moesten vaststellen dat art. 22 van het concessiecontract nog steeds niet volledig werd toegepast. Alle Belgen zijn gelijk voor de wet, behalve de spelbedienden in de Kursaal van Oostende moeten zij gedacht hebben. De syndicale woordvoerders werden onderbroken en er was een algemene chaos. Zoveel verzet hadden zij niet verwacht. Achteraf gezien was het niet verstandig de vergadering 's nachts te laten doorgaan. Aan het geroep van de aanwezigen te horen, was het duidelijk dat er geen meerderheid was om het akkoord te onderschrijven.

De onderhandelaars duiden een vertegenwoordiger aan die de alles behalve "blijde Paasboodschap" rond 5 uur 's morgens aan de ongeduldige en ontstemde concessionaris zou bekend maken.

Zaterdag stond men dus even ver als voordien. En dus begon het geroep en gefluit opnieuw wanneer de "werkwilligen" arriveerden.

De burgemeester van zijn kant was zijn woord getrouw gebleven. Bevel werd gegeven aan de politie zich terug te trekken, terwijl Commandant Catry van de Rijkswacht in het bezit werd gesteld van een opeisingsbevel. Zijn mannen zouden voortaan de ordedienst moeten verzekeren, niettegenstaande het druk Paasverkeer aan de kust. Nu, hij had voor hetere vuren gestaan, maar dat belette niet dat ook hij geen einde kon stellen aan het fluitconcert en het geroep, en die doorgingen tot 22 uur 's avonds. Er bestaat nu eenmaal een reglement ter zake en er bestaat een burgemeester die dat reglement niet wil wijzigen. En De Zeewacht van 26 april voegde er ironisch aan toe: "*men is nu eenmaal syndicale leider of niet en de stakers moeten toch hun colère kunnen afblazen*"...

De vakbondssecretarissen die hun handtekening niet erkend zagen door hun volgelingen, trachtten nu weer op het voorplan te geraken en er werd gewerkt aan een stroobiljet dat nog dezelfde zaterdag werd verspreid onder de titel: "Wij spelbedienden van de Kursaal van Oostende, vragen slechts...ONS RECHT!" (zie bijlage bij dit artikel).

Behalve de liberale Kustbode die neutraal de feiten weergaf, leverden de andere Oostendse weekbladen negatieve commentaar. Het Nieuwsblad van de Kust van 25 april 1957 schrijft: "*Staking der croupiers wordt een wilde warboel. Spelbedienden willen zelfs hun syndicale leiders niet meer volgen*".

De Zeewacht van 26 april bloklettert: "*De staking der spelbedienden wordt zottekensspelletje en syndicale leiders maken potsierlijk figuur ten overstaan van hun leden*".

De Zeewacht was pessimistisch over het verder verloop. Er is volgens het weekblad geen zichtbare reden waarom dit spelletje niet zou voortduren. Kant Kursaal : een koppigaard wiens brood maar alleen voor hem mag geboterd worden en die geen benul heeft van elementaire inschikkelijkheid. Kant croupiers en syndicatoren : te veel heethoofden, die van dit conflict, hetzij een zaak van personen maken, of een kwestie van zeer geïnteresseerde prestige. Wie daarmee gediend is? Niemand, en zeker niet de belangen van ons samenleven. Dergelijke toestand heeft zich nooit voorgedaan in de nochtans bewogen geschiedenis van onze speluitbating.

ONS RECHT!

Gezien meerdere valse geruchten verspreid worden om onze aktie in een verkeerd daglicht te stellen, hebben wij met deze eer beroep te doen op de openbare mening van het geacht klienteel van de Kursaal en van alle weldenkende Oostendenaars.

Toen de onderhandelingen omtrent hieronder toegelichte eisen nog volop aan gang waren, dankte dhr. De Ramée onverwacht 23 spelbedienden af, zonder wettige redenen en zonder beperking van duur. Dit heeft de maat van ons geduld en lankmoedigheid doen overlopen.

Wij zijn vijf weken in staking en zullen volhouden tot de overwinning. Wij willen een einde stellen aan de onrechtvaardigheden waarvan wij al te lang het slachtoffer zijn.

WIJ VERZOEKEN U TE LEZEN EN TE OORDELEN

1. Dhr. De Ramée boycotte vijf jaar lang de instelling van onze syndikale delegatie en meteen het toezicht op de verdeling van ons drinkgeld, niettegenstaande....

- een nationaal akkoord betreffende de syndikale delegatie in 1947 afgesloten werd tussen de nationale werkgevers en werknemersorganisaties van ons land ;
- dit akkoord nageleefd wordt in alle belangrijke ondernemingen van ons land en van onze streek ;
- dit akkoord onderschreven wordt in art. 22 van het koncessiekontraakt, dat op 21-3-1952 ondertekend werd door het stadsbestuur en dhr. De Ramée ;
- in elke onderneming waar het personeel op drinkgeld werkt, gans het personeel wettelijk gerechtigd is, daarop controle uit te oefenen tot op de laatste frank. (bvb. in het hotelbedrijf.)

2. Dhr. De Ramée eerbiedigde de sociale wetten niet, niettegenstaande....

- elke werkgever in ons land daartoe verplicht is ;
- hij zich daartoe kontraktueel verbonden heeft in het koncessiekontraakt.

Maar :

- dhr. De Ramée betaalt zelf nog geen 2% van ons verlofgeld en betaalt de 4% ervan, van ons eigen drinkgeld ;
- dhr. De Ramée leeft het bediendenkontraakt niet na inzake ziekteverzekering ;
- dhr. De Ramée dankt onze kollega's af zonder de wettelijke vooropzeg te eerbiedigen.

3. Dhr. De Ramée betaalt zichzelf, zijn vriendjes en ander personeel, van ons drinkgeld.

- De winnende spelers storten bij elk spel een fooi, met de vriendelijke woorden «pour les employés» waarop wij telkens dankend antwoorden «merci pour les employés».
- Van deze fooien (cagnotte) zegent dhr. De Ramée zich eerst zelf met 40 %, wat volgens zijn berekeningen van onze wedde, hem jaarlijks circa tien miljoen opbrengt.
- Daarenboven inkasseert hij jaarlijks een stordige twee miljoen van de lidgelden der spelers naast een niet te becijferen bedrag van de winsten van de speelbank.
- In plaats van daarmede genoeg te nemen om zijn exploitatiekosten te dekken betaalt dhr. De Ramée van onze 60 % :
  - aan enkele vriendjes 300000 F tot 700000 F per jaar
  - + jaarlijks een miljoen frank aan het administratief personeel van het sekretariaat dat niets met het spel te maken heeft ;
  - + twee-derden van ons betaald verlof, enz..., enz...

4. Niet dhr. De Ramée maar wijzelf hebben te beslissen hoe de 60 % van ons drinkgeld moet verdeeld worden.

In meerdere speelzalen van ons land en in alle speelzalen van het buitenland wordt de 60 % in gelijke parten verdeeld onder het personeel. Wij vragen eenzelfde verdeling te Oostende. En wij als stakers vertegenwoordigen enerzijds, de drie-vierden van het totaal personeel van Oostende en anderzijds, vijftig procent van het personeel dat meer dan een gewoon part ontvangt.

Wij laten toch aan dhr. De Ramée 40 % van ons drinkgeld om zijn vriendjes zó vet te betalen als hij wil en om daarmede de normale exploitatiekosten te dekken.

Wij laten hem zijn twee miljoen lidgelden om zijn administratief personeel van het sekretariaat goed te betalen.

Wij laten hem ook al zijn andere miljoenen, opdat hij geen honger zou lijden en om zijn standing als koncessionaris hoog te houden.

5. Wij spelbedienden verdienen goed ons brood....

Maar :

- Wij leven toch niet meer in 1857 toen de arbeiders slechts opslag kregen om niet te kreperen en de economie in stand te houden.
- Wij vragen ook geen produktiepremies, geen 13e maand of geen aandeel in de winst zoals dit nochtans reeds gewoonte is in talrijke ondernemingen van ons land en in de speelzalen van Frankrijk.
- Wij vragen ook geen 80 % zoals onze kollega's-spelbedienden reeds lang ontvangen in Frankrijk en Duitsland.

Maar :

- Wij vragen een syndikale delegatie en controle op de verdeling van ons drinkgeld.
- Wij vragen de toepassing der sociale wetgeving.
- Wij vragen de rechtvaardige verdeling van wat ons toekomt.
- Wij wensen zelf het inschakelen van meer spelbedienden om onze gemiddelde arbeidsduur van 12 uren (in het seizoen tot 16 uur per dag) te kunnen verminderen.
- Wij zijn trouwens bereid dit aanvullend personeel zelf te betalen van onze 60 %...

....OMDAT WIJ ALS MENSEN WILLEN LEVEN EN LATEN LEVEN ! ! !

De Zeewacht besluit: *“Zijn het de tijdsomstandigheden of, juist nog, de vuur en water personaliteiten van Burgemeester Van Glabbeke, syndicaatleider, en deze van de heer De Ramée, Kursaaluitbater, die schuld dragen aan het feit dat een oplossing in gebreke blijft? Wij hebben daar ons gedacht over, en ongetwijfeld, onze nadenkende lezer ook”.*

Bij dat alles voelden de CVP-schepenen die de onderhandelingen hadden gestimuleerd, zich niet geruggesteund door de burgemeester en dat zou sporen achterlaten bij de coalitievorming na de gemeenteverkiezingen van oktober 1958.

ET LE COMBAT CESSA FAUTE DE COMBATTANTS

Hoe dan ook, de speelzaal werd zeker met Pasen getroffen, en na de Paasvakantie waren er nog minder bezoekers. Pinksteren ligt nog 5 weken te wachten en de uitbater van de speelzaal was zeker niet gehaast om een oplossing voor te stellen, zeker nu hij kon rekenen op een groeiend aantal “tot omgeschoolde croupiers”. Hij zou de kat uit de boom kijken na de ondervinding die hij opgelopen heeft bij het ondertekenen van het Goede Vrijdagakoord met de syndicaten en wat hij als een vernedering heeft ervaren. Hij moet gedacht hebben: “wie laatst licht, best licht”.

Zoals gezegd zochten meer en meer trouwe bezoekers van het Oostendse Kursaal nu andere oorden op. De Oostendse middenstand vreesde dat “verjaagde cliënten” niet rap meer zouden terugkeren, eens zij een nieuwe stek gevonden hebben. Het moet gezegd dat het personeel dat de speelzaal nu bemande niet van hetzelfde peil was als de stakende croupiers met hun jarenlange ervaring en know how.

Anderzijds was de staking voelbaar in veel gezinnen, van wie de stakers de enige kostwinner waren. Volgens Het Nieuwsblad van de Kust kreeg men 100 frank stakingsgeld per dag. Het ACV betaalde 160 frank, maar had dan ook maar 8 aangesloten leden, merkte hetzelfde weekblad schamper op. Het fluitjesconcert was iedere avond een zware opgave. Uiteindelijk werd een beurtrol opgelegd met wisselend succes. De strijders werden moe. Honger en kou levert een mens aan zijn vijand over, zegt een Spaans spreekwoord.

Van syndicale zijde groeide de overtuiging dat De Ramée na bijna twee maanden staking niet klein te krijgen was. Men zocht een uitweg om de staking te beëindigen mits iedere staker weer aan het werk kon zonder al te veel kleerscheuren.

ABVV-leider Daenens kreeg de stille wenk van kameraad Roger De Kinder om niet meer moeilijk te doen. De Kinder (en nog steeds opposant van Van Glabbeke) had de Kursaaluitbater gepolst indien deze nog het Protocol van Goede Vrijdag zou eerbiedigen. Hoe vlugger Sinksen naderde, hoe meer deze positieve signalen uitzond. Schepenen Kamiel Dehouck die nooit het contact met de Ramée verbroken had, kreeg evenzeer de verzekering dat alle stakers “in principe” weer aan het werk konden. Dehouck was ACW-secretaris en verantwoordelijke uitgever van de regionale editie van De Volksmacht. Het viel op dat het blad de laatste tijd weinig of niets berichtte over de staking...

Op vrijdag 24 mei 1957, na 10 weken staking met iedere avond een fluitjesconcert, verdwenen de stakingspiketten. Et le combat cessa faute de combattants: En het gevecht eindigde bij gebrek aan strijders (uit Le Cid van P. Corneille in 1637).

De Zeewacht van 31 mei 1917 blokletterde: *“Gezond Verstand Zegeviert. Staking van de spelbedienden in de Kursaal nam een einde. Het werk werd hervat onder dezelfde voorwaarden als deze van Goede Vrijdag”.*

Het Kursaal gezinde Nieuwsblad van de Kust van 30 mei vatte de goede afloop (?) als volgt samen:

“Na meer dan twee maanden is plots vrijdag 24 mei de staking in de Kursaal opgehouden en hebben de nog stakenden na een persoonlijk onderhoud met de heer De Ramée, die bij het akkoord destijds aangegaan is gebleven, het werk hervat. Dat was voorafgegaan van een nieuwe vergadering met

70 aanwezigen waarvan een 15-tal voor de voortzetting bleven. In feite was er geen enkele reden meer om te staken daar er van "part-égale" en uitschakeling van het personeel van het secretariaat geen sprake kon zijn. De controle op het drinkgeld bestond (sic), dubbel betaald verlov is verworven en de syndicale vertegenwoordiging is van het minste nut (resic). Nieuw is dat zij die zullen ziek zijn, de maand waarin ze ziek worden, thans ook betaald worden. De stakingspiketten die er sedert 18 maart stonden, zijn verdwenen. Reeds een dertigtal bedienden werden in dienst genomen..."

EEN BITTERE NASMAAK MAAR OOK EEN NIEUW REVEIL VOOR HET CASINO

Dat de staking beëindigd werd, was vooral voor de Kursaalbaas een goede zaak. Niettegenstaande de spelbedienden enkele nieuwe verworvenheden hadden bekomen, kwam hij als overwinnaar uit de bus. Hij had immers de staking kunnen breken. Hij bleef verder de baas op alle gebied en tot ook in de casino's de sociale verkiezingen verplicht werden, zou de syndicale delegatie als "quantité négligeable" beschouwd worden. (Het is bij Koninklijk Besluit van 17 oktober 1972 dat een groepering van concessiehouders van de Belgische gemeentelijke casino's als representatief werd erkend om zo nationale collectieve arbeidsovereenkomsten te kunnen sluiten met de vakbonden).

De tijdens de staking aangeworven spelbedienden kregen nu dezelfde "voordelen" (!) als de stakers die terug aan de slag konden. Het duurde wel een tijdje dat de plooiën tussen oude en nieuwe croupiers werden glad gestreken. De wederindienstneming ging trouwens niet zonder slag of stoot. Iedere staker die het werk wilde hervatten, moest zich persoonlijk aanbieden bij de heer De Ramée. Hij kende de namen van de harde kern. Zij werden bij het individueel onderhoud op de rooster gelegd en moesten beloven nooit meer te staken. Niet iedereen deed die belofte al was het maar uit respect voor de individuele vrijheid maar ook uit collegialiteit en fierheid.

Zo gebeurde dat een 15-tal moedige en consequente croupiers selectief (!) niet meer werden aanvaard, en hierbij waren er aangesloten bij van de drie vakbonden. Voor hen betekende het legendarische "Rien ne va plus" letterlijk: er is niets meer aan te doen, we hebben alles verloren. Sommigen belandden in de werkloosheid. Anderen vonden werk in andere Belgische casino's maar enkelingen trokken ook naar Engeland en zelfs naar Noord-Afrika om te werken als spelbediende.

Vandaag zijn dergelijke ontslagen door een werkgever ondenkbaar en onaanvaardbaar, en kan men spreken van willekeurig ontslag of misbruik van ontslagrecht. Vandaag is de syndicale afgevaardigde beschermd. Maar zoals hoger uiteengezet, men had voor het arbeidsgerecht geen enkele kans gezien de werkgever steeds de exceptie van ontoelaatbaarheid van de vordering kon opwerpen, want deze was gesteund op verboden (doch gedoogde) spelen en weddenschappen...

Later zou De Ramée van hetzelfde laken een broek krijgen, m.a.w. op dezelfde manier behandeld of "gestraft" worden. Toen begin van de zeventigjaren van vorige eeuw de stad Oostende besloot om het concessiecontract met De Ramée niet te verlengen, spande deze laatste een proces in. Hij meende dat dezelfde voorwaarden als bij de handelshuur van toepassing waren en hij recht had op drie verlengingen van negen jaar. Gezien zijn vordering ook steunde op een overeenkomst inzake spelen en weddenschappen, werd zijn vordering door de Vrederechter als ontoelaatbaar verklaard, gezien de stad in hoofdorde de exceptie van nietigheid wegens ongeoorloofde oorzaak opgeworpen had.

Een argument dat de Casinobaas bij elke dagvaarding voor de werkrechtensraad als verdediging zelf hanteerde...

Uit de periode van De Ramée, die meer dan 20 jaar het Kursaal exploiteerde, moeten wij toch het initiatief van belangrijke kunsttentoonstellingen, gastronomische winterweekends en optredens van internationale vedetten op zijn actief schrijven.

Het uitgangspunt was: geen elitaire maar populaire cultuur brengen die het grote publiek weet aan te spreken. Het kunstprogramma was grotendeels in handen van kunstenaar Willy Bosschem, onder meer bekend als ontwerper van de "Ha van Humo" en als bedenker van de smoke art. Vanaf

1953 tot aan de sluiting voor de restauratie rond de jongste eeuwwisseling leidde Bosschem de kunststudio, de publiciteit en de decoratie. (5).

Dank zij een gevarieerd zomerprogramma slaagde Het Kursaal erin om het toerisme in Oostende nieuw leven in te blazen.

De verhouding met het stadsbestuur onder de nieuwe coalitie van CVP en BSP met als burgemeester Jan Piers (1959-1980) verliep, althans in de beginjaren, veel vlotter en positiever. Als compensatie voor de mogelijke afbraak van de Schouwburg in 1965 werd de oorspronkelijk horizontale concertzaal van het Kursaal in 1959 omgebouwd tot een theater met gradinen of oplopende rijen van zitplaatsen.

Vanaf het einde der zestiger jaren kon de Vlaamse Club Oostende-Kust, o.l.v. Bert Verhaegen, rekenen op de sponsering van De Ramée, dank zij de opbrengsten van de speelzaal. Leden van de Club en bezoekers konden jarenlang genieten van topprogramma's met klinkende namen als "Het theater van Praag", Mistero Buffo, Jasperina de Jong, Toon Hermans, enzovoort, zonder de Kleinkunstavonden te vergeten.

De laatste kwarteeuw ging het bergaf met het entertainment en kwam het gebouw ten prooi aan verval. Vriend en vijand kunnen niet ontkennen dat de gloriejaren gelegen waren met De Ramée als concessionaris.

Nog deze slotbeschouwing: toeval is het dat Van Glabbeke in 1959 stierf, 6 maanden nadat hij geen burgemeester meer was (6), en dat De Ramée in 1974, ook juist 6 maanden nadat hij het Kursaal had verlaten, overleden is.

Beide protagonisten speelden een grote rol - de ene op de voorgrond, de andere achter de coulissen - in het stakingsconflict van de Oostendse spelbedienden, dat gerust als een belangrijke voetnoot in de sociale geschiedenis van ons land mag vermeld worden. Want belangrijke wetswijzigingen waren nodig om van de "spelbediende" een werknemer te maken met dezelfde gelijkwaardige rechten en plichten als de andere bedienden...

En de Oostendse staking van 1957 fungeerde daarbij als een belangrijke katalysator voor het tot stand komen van een aantal arbeidswetten die de betrekkingen tussen werkgever en werknemer dwingend zouden regelen en de sociale vrede bevorderen.

VOETNOTEN

- (1) Vonnis Werkrechtvaard van Oostende (Kamer van Bedienden) d.d. 25 februari 1938 in "Rechtspraak omtrent Werk - en Dienstverlening", in: TIJDSCHRIFT VAN DE WERKRECHTERSADEN 1940, blz. 53 e.v.
- (2) Over de Kursaalperikelen en de relaties met het stadsbestuur, zie ook www.thesis.net, zoeken (alfabetisch) naar Brent Vanthournout: "Van Panne-strand tot De Zeewacht. Een blik op de evolutie van Oostende in de periode 1940 tot 1980" (Scriptie lic. Geschiedenis 2000-2001 UGent met als promotor Prof. Dr. Luc François): hoofdstuk 4.4.
- (3) Tijdens de eerste gemeenteraad in januari 1953 na de verkiezingen van het jaar voordien, vielen harde woorden tussen burgemeester Van Glabbeke en de aftredende BSP-Schepenen Edebau, die elk hun versie gaven over de coalitiebreuk tussen hun partijen. Zie: Gemeenteblad van de stad Oostende 1953, blz. 8 e.v.
- (4) Hugo De Ridder: "De keien van de Wetstraat", Leuven: Davidsfonds, 1983, blz.86-94. 1983 blz. 86 tot 94.
- (5) Rik Neven: "Met uitzicht op zee. Een nieuw begin voor het Kursaal van Oostende" Uitg. Dexia Mercatorfonds 2005, blz. 55.
- (6) Adolf Van Glabbeke stierf in juli 1959, op Zanzibar, een eiland aan de Afrikaanse oostkust, na een bezoek, in opdracht van de Centrale der Liberale Vakbonden, aan de woelig wordende kolonie Congo.